

Środki audiowizualne w katechezie

**Pod redakcją
Ks. Stanisława Kulpaczyńskiego**

Lublin 2004

Opracowanie komputerowe
Jakub Kręcioch SDB

© Copyright by ks. Stanisław Kulpaczyński

ISBN 83-7270-250-0

Druk, oprawa:
Wydawnictwo POLIHYMNIA Sp. z o.o.
ul. Deszczowa 19, 20-832 Lublin, tel./fax (081) 746 97 17
e-mail: poczta@polihymnia.pl
www.polihymnia.pl

Radio, Tv, Internet, Prasa na katechezie w diecezji siedleckiej

W ubiegłym roku w zorganizowanym przez KUL Ogólnopolskim Sympozjum Katechetycznym z diecezji siedleckiej wzięło udział 81 osoby. Poruszana przez ten artykuł tematyka dotyka jednak wszystkich, którzy katechizują młodzież i pragną dowiedzieć się jak w rzeczywistości młodzi chrześcijanie korzystają z nowych możliwości ewangelizacyjnych.

Przed planowanym dużym sondażem diagnostycznym, poświęconym „Stosowaniu i możliwościom zastosowania mediów na Katechezie”, przeprowadzono jednorazową, audytoryjną ankietą pilotażową w postaci pisemnej, którą objęto 100 osób uczestniczących w katechezie parafialnej w diecezji siedleckiej. Badania empiryczne przeprowadzono w styczniu 2004 r. Zostały przeprowadzone podczas katechezy Duszpasterstwa Akademickiego w Siedlcach, katechezy parafialnej w Łukowie i w Mokobodach oraz indywidualnych spotkań w parafii Zwola i Siemien. W badaniach wzięli udział studenci oraz młodzież ze szkół ponadgimnazjalnych, do analizy przyjęto również kilka ankiet młodzieży gimnazjalnej. Głównym celem ankiety pilotażowej była chęć zdobycia wstępnych, empirycznych wiadomości na temat stosowania mediów w katechezie oraz ich wpływu na młodzież. Dlaczego wybraliśmy młodzież, która uczęszcza na katechezę parafialną. Na pewno nie chcieliśmy „podwyższyć” statystyki odbioru mediów katolickich poprzez wyeksponowanie młodzieży zaangażowanej w Kościele, ale faktycznie zbadać, czy ta dobrowolnie przychodząca młodzież do parafii korzysta

z mediów katolickich na katechezie bądź korzysta sama. Pozostawiliśmy wszelkie tabele, wykresy i szczegółową analizę wyników, uwypuklając tylko niektóre aspekty badań, aby dzięki temu móc łatwo dostrzec możliwości zarówno wykorzystania mediów na katechezie, ale również ich zaniedbania.

1. Radio

Na terenie diecezji siedleckiej od ponad 10 lat nadaje Katolickie Radio Podlasie, które zawiera bardzo bogatą propozycję programową skierowaną do młodych. Odbierane jest także Radio Maryja, na obrzeżach diecezji słyszalne są inne katolickie rozgłoszenia lokalne.

Cała badana młodzież posiada radio (100%). Na pytanie: „czy słuchasz jakieś katolickie radio?” 48% ankietowanych napisało, że słucha Katolickie Radio Podlasie, 35% Radio Maryja a 17% słucha innych. Jako „inne” wymieniono: Radio Józef, Katolickie Radio Zamość, Plus, a także (tu ciekawostka odnośnie „katolickich” rozgłoszeń) RMF (6%), Radio Zet (4%), Trójka (1%) i Eska (1%). Stwarza to wielkie możliwości katechetyczne – prawie cała zaangażowana młodzież w życie parafialne słucha katolickich rozgłoszeń.

Radio – gdzie słuchają?

Interesowało nas gdzie młodzież słucha radia. Oto odpowiedzi: w domu (77%), w samochodzie (13%), w autobusie (2%), w szkole (2%), w akademiku (1%), u babci (1%), w internacie (1%), na stacji (1%), u znajomych (1%), w pracy (1%), natomiast w parafii... nikt.

Radio – z kim słuchają?

Następnie zapytaliśmy czy słuchają sami, czy przy okazji jak słuchają inni. Odpowiedzi rozłożyły się równo: 50% słu-

cha sama katolickiego radia i 50% jak słuchają inni. Z tych 50%, które słucha z innym, zdecydowana większość słucha dzięki rodzicom, ale zostali wypisani przez młodzież także inni: słuchają przy babci (27%); przy dziadkach (9%), przy cioci (3%), dzięki kierowcy autobusu (2%), przy rodzeństwie (1%), przy mamie kolegi (1%) i u znajomej (1%).

Radio – czy modlą się przy pomocy radia?

Każde katolickie radio poświęca więcej lub mniej programu na modlitwę. Zobaczmy z czego korzysta badana młodzież. 53% biorących udział w ankiecie razem z radiem przynajmniej kilka razy odmawiało pacierz, Godzinki śpiewało lub słuchało 18%, jutrznię odmówiło tylko 5%, modlitwą Anioł Pański modliło się 54%, różaniec odmówiło 69%, Koronką do Bożego Miłosierdzia modliło się 42%, nieszpory odmówiło z radiem tylko 4%, różne litanie odmawiało 26%, czytania Pisma św. słuchało 30% a w kategorii inne 2% wymieniło uczestnictwo we Mszy św., 1% śpiewał piosenki religijne z radiem i 1% wpisał w rubryce „modlitwa” wysłuchanie katechezy radiowej. Zaskakujący jest wynik, że 44% słucha Mszy św. w momencie choroby. Wyszła tutaj nieprecyzyjność ankiety, ponieważ nie wiadomo czy rzeczywiście taki procent młodych był chory i uczestniczył w Mszy św., czy po prostu widział jak to robili starsi.

Radio – jakie specjalne audycje dla młodzieży pamiętają?

Specjalne audycje dla młodzieży pamięta 18% ankietowanych. Tytuły lub tematy tych programów wymienić już było trudniej. 2% pamiętało audycje „drogami młodości”, 2% „Apel Jasnogórski”, 2% audycje ks. A. Kieliszka, 2% „koncert życzeń”, 1% wymieniał „rozmowy niedokończone”, audycje ks. Pawlukiewicza, młodzieżową listę przebojów a także przepisy kulinarne siostry zakonnej. 82% nie potrafiło wy-

mienić żadnej audycji dla młodzieży w katolickich rozgłoszeniach.

Radio i nowe możliwości !

Przechodzimy do kluczowego pytania: czy słuchali radia na katechezie szkolnej bądź parafialnej? 98% nigdy, 2% tak (katecheza szkolna), natomiast 14% pamięta wykorzystane na katechezie programy radiowe odtworzone z kasety. Co ciekawe 58% sama nagrywa muzykę z radia. Otwiera się więc olbrzymie pole, aby poprosić młodzież o nagrywanie ich zdaniem ciekawych audycji – nie chodzi tu jedynie o to, by ubogacić w ten sposób całą klasę, czy grupę parafialną. Można dzięki temu lepiej poznać samą młodzież: dowiedzieć się co ją interesuje, czym żyje. Ciekawe jest również to, że najczęściej młodzieży słucha katolickie radio regionalne. Taką młodzież można uaktywnić przygotowując własną audycję do radia, bądź wybierając się do siedziby radia, czy jego filii, które rozsiane są po różnych miasteczkach. Można wreszcie poprowadzić jakieś modlitwy w radiu, co na pewno będzie nie tylko mile widziane przez odpowiedzialnych radia, ale zaktywizuje także grupy rówieśnicze młodych i ich rodziny. I choć dość duży procent tej zaangażowanej młodzieży korzysta „z modlitwy w eterze”, w tej kwestii jest jeszcze do zagospodarowania wielki obszar możliwości wychowania w wierze. Poprzez skorzystanie z propozycji radiowych modlitwy można nauczyć modlić się brewiarzem, poznać nowe litanie, nauczyć się słuchać Słowa Bożego. Ta młodzież, która lubi „śpiewać z radiem” może przynosić na katechezę nagrane właśnie nowe piosenki religijne. Inna, która słucha młodzieżowej listy przebojów, może prowadzić parafialną listę przebojów.

2. TV

Telewizja jest dzisiaj najważniejszym źródłem bieżących wiadomości, wiedzy i rozrywki, kształtuje postawy i opinie, wartości i wzory postępowania. Zobaczmy jak badana młodzież korzysta z programów katolickich emitowanych w telewizji.

Tv – co oglądają?

100% posiada telewizor w domu. Program „Ziarno” oglądało 57% młodzieży. Modlitwę „Anioł Pański” z Ojcem św. odmówiło 62%. Msze św. z podróży apostołskich Jana Pawła II oglądało 63%. „Słowo na niedzielę” słucha 30%. Reportaże np. o spotkaniu młodych na Polach Lednickich widziało 44%. Popularność innych programów, które młodzież musiała wpisać sama przedstawia się następująco: 22% oglądało program „Raj”, 2% widziało programy o Światowych Dniach Młodzieży, 1% program „Czasy”, 1% program „Wierzę, wątpię, szukam”, 1% filmy „Jezus” i „Mojżesz”, 1% widziało reportaż ze spotkania młodych organizowanych przez wspólnotę z Taize. 66% widziało na katechezie program lub film nagrany z telewizji na kasetę video.

Tv i możliwości

Co ciekawe, 25% ankietowanej młodzieży sama nagrywa filmy z telewizji na video. Jako katecheci nie mamy czasu, aby wszystko nagrać, ale i nie trzeba wszystkiego robić samemu. Można poprosić, aby interesujące nas programy nagrała sama młodzież. Nie tylko nagrała, ale przedstawiła, przygotowała niejako wstęp do katechezy. Także prace domowe można zadawać nie tylko z podręcznika, lecz wręczając kasetę z programem np. poświęconym Światowym Dniom Młodzieży można poprosić, aby ktoś napisał co to jest. Drugi przedstawił historię gdzie to było. Trzeci opracował trasę i wyrysował mapę. Czwarty wypisał główne tema-

ty jakie były poruszane. Ktoś kolejny napisał własne opinie dlaczego młodzież z różnych kontynentów tak chętnie słucha Ojca Świętego.

Oczywiście zarówno możliwości jak i zasobów jest dużo. Do wykorzystania są kasety video posiadane przez młodzież z własnych uroczystości religijnych. 55% posiada kasetę video z własnej I Komunii Świętej a 19% posiada kasety z bierzmowania. Oglądając je wspólnie można nie tylko omawiać problematykę związaną z sakramentami, ale lepiej poznać młodzież. Ciekawi jesteśmy ile osób z tej badanej zaangażowanej młodzieży obejrzy film „Pasja” w reżyserii Mela Gibsona. Na pewno trudno będzie z małych miasteczek, czy wiosek dotrzeć do kina – sala parafialna, czy szkolna, przy odrobinie zaangażowania katechetów może się okazać jedyną szansą, by taki film obejrzeć. Mamy jednak pewność, że trafi on do wielu już istniejących biblioteczek parafialnych z filmami religijnymi. „Videomania” może posłużyć nie tylko zagospodarowaniu czasu wolnego, ale i formacji religijnej.

3. Internet

Internet jest bez wątpienia nowym „forum” spotkania młodych. Jest to również nowy horyzont ewangelizacyjny. Już 73% badanej młodzieży posiada komputer w domu. Z tego 26% posiada Internet a 47% używa poczty elektronicznej. 13% szukała w Internecie problematyki dotyczącej wiary. 1% poszukiwała problematyki związanej z moralnością, a pozostałe osoby szukały głównie informacji o spotkaniach dotyczących Lednicy i Taize lub informacji o nowych wspólnotach religijnych. 54% szukało pomocy w Internecie w odrobieniu pracy domowej, ale nie z religii, tylko z innych przedmiotów szkolnych. Już 6% brało udział w katechezie, podczas której korzystano z Internetu.

Internet i możliwości

Papież w Orędziu poświęconym Internetowi pyta: „czy z owej galaktyki obrazów i dźwięków wyłoni się twarz Chrystusa i da się słyszeć Jego głos?”. To pytanie jest również skierowane do nas – katechetów młodzieży. W Internecie powstało już dużo stron „katolickich”, zarówno w skali krajowej, jak i parafialnej. Na pewno pomyłką są prywatne strony katechetów poświęcone im samym, ich dokonaniom. Mamy jednak pewność, że jest to kolejne pole do zagospodarowania. Chodzi jednak o twórcze wykorzystanie, które ma na celu pomoc sobie i innym w odnalezieniu się w tym wirtualnym świecie, a bardziej jeszcze w odnalezieniu prawdziwych wartości. Zacząć można od tego co istnieje, wskazując młodzieży strony, gdzie można „spotkać Chrystusa”. Katecheta musi jednak pamiętać, że nie można się zadowolić biernym odbiorem. Przy pomocy młodzieży, która często lepiej od nas zna sposoby poruszania się w sieci, trzeba tworzyć strony parafialne, linki na stronach szkolnych poświęcone katechizacji. Można też pisać kronikę katechetyczną w sieci. Trzeba już wysyłać e-maile do młodzieży używającej pocztę elektroniczną, aby nawiązywać z nią kontakt. Część młodzieży bardzo często przez poczucie osamotniona szuka w Internecie głupstw, przeważnie nie zdając sobie sprawy z niebezpieczeństw, które to pociąga.

4. Prasa

Katecheta w swojej posłudze wydobywa rzeczy stare i nowe. Tak jak Jezus. Prasa wydaje się właśnie taką starą rzeczą. Zobaczmy jakie katolickie gazety czyta badana młodzież. I tak, „Niedzielę” czyta 24%, „Gościa niedzielnego” – 5%, „Nasz dziennik” – 10%, „Echo Podlasia” – 61%. Inne, które młodzież sama wypisała to „Miłujcie się” (13%), „Droga” (4%), natomiast po 1% czyta „Wzrastanie”, „Rycerz Niepo-

kalanej", „Misyjne Drogi", „Źródło", „Ave", „Mały gość niedzielny", „Gazetki parafialne". 1% młodzieży w dziale prasa podał, że czyta książki religijne.

Prasa i możliwości

Proszę zauważyć jak wiele młodych czyta prasę katolicką, robi się też wiele gablotek. Ale w zeszytcie do religii na próżno szukać wycinka z gazety czy próby wyrażenia opinii na temat poruszany w gazecie. Trudno też znaleźć wypracowanie, czy notatkę na podstawie artykułu z gazety. W salach katechetycznych zdjęcia z gazet to bardziej dekoracja, niż przedstawienie jakiś poszukiwań. Częściej są to jakieś apele, „złote myśli" niż pogłębione opracowanie problemów wiary młodych. Te „gotowe recepty" nie pozwalają młodzieży na poszukiwania, na stawianie pytań, czy wydobywanie tych pytań od nich samych.

Zakończenie

Ankietowana młodzież z diecezji siedleckiej, która ucęszcza na katechezę korzysta bardziej sama, niż na katechezie z mediów katolickich. Korzysta zarówno z katolickich mediów o zasięgu ogólnopolskich, ale jeszcze bardziej korzysta z katolickich mediów regionalnych. Można by rozważyć poziom tych mediów, ale tutaj bardziej chcieliśmy ukazać możliwości do wykorzystania, istniejące już zainteresowanie, niż skupiać się na brakach. Z badań wynikało również, że trzeba było zmienić tytuł tego artykułu z „Radio, Tv, Internet, Prasa na katechezie w diecezji siedleckiej" na „Radio, Tv, Internet, Prasa w domach młodzieży w diecezji siedleckiej". Zostawiliśmy go jednak tak jak jest, wierząc, że w niedługim czasie media te będą zarówno w domu, jak na katechezie, zarówno tej parafialnej, jak i szkolnej. Oczywiście będą one jedynie narzędziem, bo nic nie zastąpi głębokiego

doświadczenia Boga, które dostępne jest jedynie na drodze żywego, liturgicznego i sakramentalnego uczestnictwa w życiu Kościoła.

Mamy nadzieję, że ta wstępna ankieta spełni również swoją funkcję wychowawczą, tzn. pobudzi katechetów do poznania „swojej” młodzieży z innej perspektywy. Pomoże poznać i pokochać tych, którzy np. już modlą się „z radiem”. A ci, którzy tego jeszcze nie zasmakowali, dzięki świadectwu innych, sami będą chcieli pogłębić lub wprost odnaleźć przyjaźń z Jezusem. W ten sposób możemy stać się wiernymi licznym przesłaniom Ojca Świętego, który prosi nas, abyśmy nie pozostawiali samych młodych wobec świata mediów, w którym łatwo się pogubić, ale wychowywali ich do krytycznego i twórczego wykorzystywania mediów w ich rozwoju.

Jeszcze jedna uwaga na koniec, młodzież potrzebuje nas jako katechetów, a nie dziennikarzy, bądź znawców Tv i Internetu. Nie chodzi o uczenie się języka html, php czy flash, by stworzyć wspaniałą stronę internetową – naszym zadaniem jest prowadzić młodzież po drogach wiary we współczesnym świecie.